

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на ИВАЙЛО ЦВЕТАНОВ ЦВЕТКОВ
за присъждане на образователната и научната степен „доктор“
по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки –
Журналистика (Лайфстайл преса)

на тема: „ФОРМИРАНЕ НА ГРУПОВА ИДЕНТИЧНОСТ ЧРЕЗ
ЛАЙФСТАЙЛА КАТО МЕДИЕН РАЗКАЗ. РОЛЯТА НА СП. „ЕГОИСТ“ В
БЪЛГАРСКАТА ЛАЙФСТАЙЛ ПРЕСА“

от ПРОФ. Д-Р ВЕСЕЛИНА ЙОРДАНОВА ВЪЛКАНОВА
Ръководител на Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“,
Факултет по журналистика и масова комуникация,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОКТОРАНТА

ИВАЙЛО ЦВЕТАНОВ ЦВЕТКОВ е зачислен като редовна докторант в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“ на 15 януари 2015 г. с научен ръководител доц. ГЕОРГИ ЛОЗАНОВ. След като е изпълнил дейностите по индивидуален план, положил е успешно изпита по специалността, той е отчислен с право на защита на 15 януари 2018 г.

На 14 януари 2019 г. Ивайло Цветков успешно апробира своя дисертационен труд на предварително обсъждане в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Дисертационният труд е с общ обем 169 страници, структурирани в шест глави, библиография от 132 източника на български и на английски език – главно книги и научна периодика. По темата на дисертацията Ивайло Цветков (както е видно от приложението към нея) има 3 публикации в списания с научно рецензиране.

Като вътрешен рецензент и като ръководител на катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“, където се проведе предварителното обсъждане, трябва да отбележа, че дисертационният труд беше допълнително преработен и редактиран, основно чрез вътрешно структуриране на глави и части, така докторантът се съобрази с мненията и препоръките на рецензентите и колегите, участвали в дискусията.

Авторефератът, приложен към документацията по защитата, е с обем 24 страници и представява резюме на дисертационния труд.

ПРЕЦЕНКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ПРОБЛЕМА

Избрана е актуална и ненапълно изследвана тема – медийният разказ през лайфстайл пресата безспорно влияе върху определени културни и социални процеси, а медийните разказвачи чрез своите послания имат важно значение за създаване на позиции, нагласи, вкусове, в крайна сметка за изграждане на идентичност у публиката – персонална и колективна. Не е изненада и обектът на изследване – авторът е участник в медийните разкази на сп. „Егоист“ през 90-те години на миналия век, очевидно вострастен в темата.

ПРЕЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В това първо у нас изследване, посветено на груповата идентичност и на формирането ѝ чрез лайфстайла, е избран интересен дисциплинарен подход от социалните науки, с преобладаващо философско поставяне на проблема, налице са социологически, исторически, културологични, емпирични и съпоставителни анализи, по-малко анализи и изследвания, присъщи на науката за масовата комуникация и прес-журналистиката.

Първата глава „ГРУПОВАТА ИДЕНТИЧНОСТ. ИДЕНТИФИКАЦИЯ, САМО-ИДЕНТИФИКАЦИЯ, ВЪОБРАЖЕНИЕ И СЪЗНАТЕЛНОСТ“ се фокусира около едно ядро ключови изследвания и текстове, посветени на идентичността и идентификацията.

Авторът извежда преместването на акцента върху личността и културните процеси и ценности в анализите на социалните движения, които търсят глобални трансформации през груповата идентичност. Концепциите за идентификацията на новите субкултури (по Торнтън) авторът свързва с теориите на Бурдйю за социалния живот и статусните различия. Последователно са разгледани: ролята на бранда за установяване на ценности и престиж; ролята на идентификацията в медийните послания; идентификацията като психологически феномен, както и природата ѝ на фундаментална социална способност.

Ценни за темата (макар и само маркирани) са връзките между наративната структура и самоидентификацията (по Зилман - с.23), както и съпоставките на медийната идентификация със социологическото разбиране за идентифициране, а идентификацията с медийни герои е линия, която трасира последващия анализ (с.24-27).

Втората глава „ЛАЙФСТАЙЛ СПИСАНИЯ И КОНСТРУИРАНЕ НА ГРУПОВА ИДЕНТИЧНОСТ“ анализира медийната линия на обръщане към мъжката аудитория чрез редица успешни лайфстайл списания в средата на 90-те години. Интересните наблюдения и паралели с женската преса и нейната сегментация могат да бъдат допълнени и разширени и в рамките на темата да се потърсят паралели със сходни по типология издания, чиято роля за формиране на ценностни модели е неоспорима. Един по-пълноценен диахронен анализ на възникването и развитието на лайфстайл списанията в световен мащаб с фокус към темата и връщащ по-назад от 90-те, би бил уместен и ценен и би разширил изследователския хоризонт.

Сякаш за да компенсират този дефицит, авторът включва тук анализ (по Макробу) на фазите на развитие на женските списания с интерпретации върху поведенчески модели, модели на рецепция, читателски „репертоар“, съпътствани от критически обзор на изследвания на лайфстайл списания за мъже, както и на някои емблематични списания от края на миналия век.

Извеждането на профила на списанията за мъже, минаващо през социологически, психологически, културно-антропологически и професионални аспекти, заедно с детерминантите на връзката на пола с идентичността е убедителна база на изследването и една от силните страни на тази дисертация.

Третата глава „ЛАЙФСТАЙЛ“: КУЛТУРОЛОГИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ПОНЯТИЕТО“ въвежда в „това културно предположение и обществените закони, свързани с него“ (с.80), като задава изследователската перспектива, а именно да изследва феномена лайфстайл на ценностно ниво, ниво на нагласите и ниво на действията.

Базирано на трихотомията на Хабермас култура–общество–индивидуалност, авторът разглежда термина лайфстайл като „структурално, позиционално и индивидуално детерминиран феномен“, и, поставяйки го на индивидуално ниво, го детерминира като „...израз на амбициите на един индивид да създаде свои специфични лични, културни и социални идентичности, в рамките на исторически предопределените структурни и positional рамки на обществото“ (с.80-81), като обяснява промените, които търпи вследствие на обществени и културни трансформации в модерните общества.

Четвъртата глава „ФОРМИРАНЕ НА ГРУПОВА ИДЕНТИЧНОСТ ЧРЕЗ ЛАЙФСТАЙЛА КАТО МЕДИЕН РАЗКАЗ. БАЗИСНИ БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ ПРИНОСА НА СП. „ЕГОИСТ“ изследва и обобщава ролята на сп. „Егоист“ за формирането и развитието на българската лайфстайл преса. Обектът е разглеждан в медийния, социален и културен контекст на 90-те, определен е като зародиш на медийната етика в българската среда, който, чрез играта не само с езика, но и с всичко „разшири българската медийна среда, и стана почти единствения постмодернистски проект (чрез лайфстайла, който превърна в медийен разказ) на родна почва“ (с.115). Нещо повече, лансирана е тезата, че медиите в България след „Егоист“, макар и с уточнението „донякъде“, „правят точно това: безкрайната игра с различното и подобното, което е източник за удоволствието и раздразнението, което предизвикват“ (с.116-117).

През тезите на Хана Аренд и намерения за имплицитен подход за обществената комуникация, през концепцията на Силвърстоун за медианполиса и размислите около пространството на медиите – едновременно сцена и свят, дисертацията търси влиянието на „Егоист“ в това отношение в българската среда. Изследователският курс към

лайфстайла в попултурната му рамка заслужава положително отбелязване.

Петата глава „ПОПУЛТУРАТА И НОМО LUDENS“ дефинира попултурата като „результатите и формите на идентичност, които се срещат често или са широко приети, харесвани от мнозинството и индикативни за определено общество в определен момент във времето“ (с.122), като твърди, че „Егоист“ е един от първите попултурни феномени у нас след промяната, „традиционна еманация на попултурата“ (с.127), прекращаващо често и към високата култура, „макар и през игра с понятията (по Платон)“ (пак там).

Значението на сп. „Егоист“ като първо лайфстайл списание у нас, неговата роля за развитие на този сегмент преса са анализирани в шестата глава „РОЛЯТА НА СП. ЕГОИСТ В БЪЛГАРСКАТА ЛАЙФСТАЙЛ ПРЕСА“. Именно тук са изведени „основните попултурни реквизити“ на изданието, изследвани са езикът, фотографията, дизайна и модната стилистика. Освен съдържанието и оформлението, съществени са още анализите на: списанието в контекста на времето; рефлексията му спрямо контракултурните процеси; инструментариума на „Егоист“ и профила на медийната среда, в която списанието се ражда и живее. Не мога да не отбележа, че често надделява есеистичният и публицистичният стил. Едно обръщане на изследователския поглед към заявките на темата – да се посвети на медийния разказ и да обобщи механизмите, типовете, моделите на създаване на групова идентичност, би дало допълнителни дълбочини и принос на изследването.

КАЧЕСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В разработката е демонстрирана професионалната рефлексия на докторанта към изследователското поле, висока ерудираност и широки проучвания по темата.

Изследването и тезите са оригинални и авторски, Ивайло Цветков е демонстрирал високи равнища на интерпретация и критическо мислене към изследвания проблем. Определен превес в дисертацията имат теоретическите анализи, едно прецизно емпирично изследване по разработен от автора алгоритъм би укрепило научно текста.

Дисертацията представлява определен принос към изследваната област. Основните констатации са базирани на десетки източници, голяма част от които проучени в оригинал. Неординерно, изложението е интелигентно написано, доста често звучи като философско есе. В структурно отношение е налице известна раздробеност на главите, за сметка на това много доброто вътрешно структуриране на частите дава ясни маркери как основният проблем се „разбива“ на основни и второстепенни подпроблеми.

ПРЕПОРЪКИ

- По-разгърнати увод и заключение биха добавили видимост на: постановката на проблема и на критичен литературен обзор; на цели и задачи; тези/хипотези; методика; обосновка на структура; изводи; перспективи; приложимост; анализ на резултатите; генерални обобщения.
- Към следващи изследвания на автора – обобщение на видовете разказ и начините, по които те участват в конструирането на

медийните репрезентации, би било пълноценно, така едно изследване върху медийните наративи чрез сюжетите и героите. В медийния разказ на българския преход може да свърже разказ и идентичност (през национално и интернационално, митологично и експертно, през факт и фикция, през типовете журналистически разкази).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящият дисертационният труд има определен принос в изследванията по обществени комуникации и информационни науки, по социология на комуникациите, по медии и пресжурналистика.

В дисертацията са демонстрирани широки натрупвания и задълбочени проучвания по няколко научни дисциплини, изследователска култура и безспорни познания по изследвания терен, които, заедно с изведените по-горе приносни моменти на изследването, ми дават основания **ДА ПРЕПОРЪЧАМ НА УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ДА ПОДКРЕПЯТ ПРИСЪЖДАНЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ПО 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ – ЛАЙФСТАЙЛ ПРЕСА НА ИВАЙЛО ЦВЕТАНОВ ЦВЕТКОВ ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД „ФОРМИРАНЕ НА ГРУПОВА ИДЕНТИЧНОСТ ЧРЕЗ ЛАЙФСТАЙЛА КАТО МЕДИЕН РАЗКАЗ. РОЛЯТА НА СП. „ЕГОИСТ“ В БЪЛГАРСКАТА ЛАЙФСТАЙЛ ПРЕСА“.**

05.4.2019 г.

Проф. д-р Веселина Вълканова